# SEMINAR ELAG 2004

Gordana Popović-Bošković in Apolonija Marolt Zupan sva se udeležili seminarja ELAG 2004 (*European Library Automation Group*) (http://www.elag2004.no), ki je potekal od 9. do 11. junija v Trondheimu. Letos je bil naslov seminarja *Interoperability: new challenges and solutions*. Gostitelj je bil BIBSYS (*Library and Information Systems*), prijavljenih je bilo 69 udeležencev.

Seminar je potekal v več sklopih. Prvi dan so potekale predstavitve pripravljenih referatov in delavnice. Drugi dan je bil poleg referatov in delavnic namenjen tudi predstavitvi pripravljenih poročil posameznih institucij (*Progress Reports*). Zadnji dan seminarja so potekala poročila z delavnic in predstavitve preostalih referatov.

Pripravljenih je bilo 10 delavnic, vendar je ena odpadla zaradi premajhnega števila prijavljenih udeležencev. Program seminarja je dostopen na spletnem naslovu http://www.elag2004.no/files/schedule.shtml .

Konferenca se je začela z referatom o projektu norveških digitalnih knjižnic (*Norwegian Digital Library*) (http://www.elag2004.no/papers/Abelsnes.pdf), v katerem je Kristine Abelsnes (*Norwegian Archive, Library and Museum Authority, Oslo*) predstavila digitalne knjižnice kot sistem, ki podira zidove med različnimi knjižnicami in njihove informacijske vire naredi dostopne vsakomur na enostaven način. Izpostavila je elemente digitalne knjižnice, ki obsegajo vsebino, servise in tehnološko ogrodje. Vsebina digitalne knjižnice obsega vse vrste dokumentov – tekstovne, slikovne, video itd. Servisi predstavljajo potrebno orodje za to, da vsebina postane dostopna (iskanje, organiziranje vsebine, avtorizacija itd.), medtem ko je tehnološko ogrodje namenjeno integraciji servisov. Namen digitalnih knjižnic je vzpostavitev ″brezmejne″ knjižnice (*seamless library*), kar pomeni, da bo uporabnik lahko zaradi koordinacije večjega števila bibliografskih baz čim lažje dostopal do različnih podatkov.

V nadaljevanju je Jan Erik Kofoed (*BIBSYS, Trondheim*) predstavil arhitekturo sistema BIBSYS (*BIBSYS System Architecture*). Referat je začel z zanimivo predstavitvijo zgodovine in arhitekture cerkva na Norveškem ter njihove strukture – od najenostavnejše do kompleksne. Te cerkve stojijo še po 900 letih. Vprašal je, ali lahko zgradimo takšno strukturo sistema knjižnic, ki bo vzdržala vsaj del tega časa. Sistem je opisal kot sestavo komponent. Dobra arhitektura mora biti hkrati preprosta in učinkovita v daljšem časovnem obdobju, kar pomeni, da mora vsebovati zamenljive komponente. Ko se zahteve spremenijo, lahko komponente spremenimo, ne da bi ob tem spreminjali osnovni model. Celoten referat je na voljo na http://www.elag2004.no/papers/Kofoed.pdf.

Poul Henrik Jørgensen (*Portia, Copenhagen*) je predstavil referat z naslovom *ONE Shared Authority Control ONESAC*, v katerem je opisal projekt ONESAC, ki deluje v okviru zveze Open Network Europe (*ONE Association*). Namen projekta ONESAC je vzpostavitev skupne evropske normativne baze podatkov, katere cilj je zbrati različne variante enotnih značnic za iste entitete ter s tem izboljšati kakovost nacionalnih podatkovnih virov. Servis ONESAC bo dostopen preko brskalnika in bo predstavljal vzajemen servis za katalogizatorje. Omogočeno bo iskanje po osebnih imenih, korporativnih imenih, imenih konferenc in tematikah. Iz vsakega zapisa bo dodana povezava do polnega zapisa in do pripadajočih bibliografskih podatkov. Projekt se je začel izvajati decembra 2003 in v njem sodelujejo BIBSYS, Britanska knjižnica, Italijanska nacionalna knjižnica, Nacionalna knjižnica Finske, Kongresna knjižnica, LIBRIS, Portia I/S, Švedska kraljevska knjižnica in Agencija FAO UN. Projekt je trenutno še v razvoju in v maju 2004 je bilo v bazi 2.400.000 normativnih zapisov. V bazi se upoštevata semantična standarda RDF[1] in OWL[2]. Za izmenjavo podatkov pa se uporabljata protokola Z3-9.50 in FTP.

Zadnji referat prvega dne je bil namenjen razvoju portalov (*Developing portal services*), ki ga je predstavila Rosemary Russel iz Velike Britanije (*UKOLN, Bath*). Predstavila je njihov projekt – Super Portals Project, katerega namen je omogočiti neomejen dostop do vrste informacijskih virov.

Drugi dan konference se je začel s predavanjem Esa-Pekka Keskitalo (*Helsinki University Library, Helsinki*), v katerem je predstavil finsko nacionalno knjižničarsko mrežo (*Finnish National Library Network*) (http://www.elag2004.no/papers/Keskitalo.pdf). Povedal je, da litera-

tura digitalno knjižnico predstavlja kot knjižnico, ki ima znaten delež virov dostopnih v strojno čitljivem formatu, dostopnem preko računalnika. Vendar pa je digitalna knjižnica še več: je organizacija, ki priskrbi vire in ima specializirano osebje, ki na profesionalen način omogoča dostop do zbirke digitalnih virov. V nadaljevanju je predstavil model knjižnične tehnologije, ki je sestavljen iz treh delov: portala za iskanje informacij, integriranega knjižničnega sistema in digitalnega objektnega menedžmenta.

V nadaljevanju je Nils Pharo (*Oslo University College*) predstavil referat *Topic maps* (http://www.elag2004.no/papers/Pharo.pdf). Standard za tematski načrt (*topic map*) je bil razvit z namenom olajšanja organizacije znanja. Razvijali so ga predvsem računalniški strokovnjaki in ne toliko strokovnjaki za knjižničarstvo in informatiko. Standard je registriran kot IS0 13250. Uporablja se predvsem na spletu in večinoma je v formatu XML.

Na popoldanskem delu je Kari Mathisen (*National Library of Norway, Mo i Rana*) predstavila zanimiv referat o avtomatizirani knjižnici obveznega izvoda na Norveškem (*Automated legal deposit in Norway*). V letu 2000 so se zaradi pomanjkanja prostora odločili za vzpostavitev sistema avtomatskega skladiščenja in iskanja (*ASRS – Automatic Storage and Retreival System*). Nova zgradba tega skladišča s sistemom ASRS je bila odprta leta 2003. V njem so zaboji (*storage boxes*), ki imajo svoje mape (označene s kodami), v katerih so shranjeni dokumenti. Dostop do publikacij je voden robotsko. Vsaka knjiga je v svoji mapi, medtem ko je v eni mapi lahko ena ali več serijskih publikacij. Serijske publikacije so v trajnih mapah in se ne izposojajo, medtem ko se druge vrste gradiva izposojajo. Z avtomatiziranim načinom so vzpostavili tudi boljšo kontrolo nad pretokom dokumentov.

Sledil je referat z naslovom *Scholarly Information Portals*, ki ga je predstavil Ari Rouvari (*National Library of Finland, Helsinki*) (http://www.elag2004.no/papers/Rouvari.pdf). V njem je predstavil učni informacijski portal, s katerim želijo knjižnične storitve kar najbolj poenostaviti in približati uporabniku. Portal naj bi bil enostaven, kot npr. Google, vendar bolj učinkovit.

Zadnji referat drugega dne je predstavil Mats Herder (*LIBRIS, Stockholm*) z naslovom *A national LIBRIS-Portal at the Royal Library. Do we need it?* (http://www.elag2004.no/papers/Herder.pdf). LIBRIS je skupen katalog švedskih knjižnic, ki obstaja na Švedskem že 30 let. Švedska (prav tako tudi Finska) pripravlja knjižničarski portal na nacionalnem nivoju, predvsem zaradi visokih stroškov, ki ga zahteva vzdrževanje portala.

Tretji dan konference se je začel z referatom *To Google or Not To Google: Metasearch Design in the Quest for the Ideal User Experience* (http://www.elag2004.no/papers/Sadeh.pdf), ki ga je predstavila Tamar Sadeh (*Ex Libris, Tel Aviv*). Sistemi metaiskanja so relativno nov proizvod in veliko dejavnikov vpliva na oblikovanje vmesnika. Predstavila je prednosti in slabosti iskalnika Google, ki je sicer zelo koristen, kadar iščemo stvari za vsakdanjo rabo (planiranje počitnic, nakup izdelkov, iskanje določenih spletnih strani itd.), vendar je manj uporaben pri raziskovalnem delu, saj ne razlikuje med kvalitetnimi in manj kvalitetnimi viri. Pomemben dejavnik iskanja je omejitev. Metaiskalniki velikokrat dajejo veliko število rezultatov, ki pa niso nujno vedno urejeni v vrstnem redu glede na kakovost. In veliko uporabnikov ne zna razlikovati med kakovostnimi in manj kakovostnimi viri. Zato je potrebno imeti tudi takšne sisteme metaiskanja, ki so primerni za akademsko okolje.

V nadaljevanju je Janifer Gatenby (*OCLC PICA*) predstavila referat *Portals and Delivery*. Temu je sledil referat Petra Noerra (*MuseGlobal*) z naslovom *MetaSearch – Searching*, v katerem je avtor predstavil razliko med navadnim in metaiskanjem ter prednosti in probleme metaiskanja.

Sledilo je predavanje *Library information within the enterprise portal*, ki ga je predstavil Mark Carden (*Dynix*). V predavanju je izpostavil razlike med knjižničnimi portali in portali podjetij ter poudaril, da lahko knjižničarji veliko prispevajo k razvoju vseh vrst portalov, saj znajo pridobiti, upravljati ter posredovati informacijske vire. Knjižničarji razumejo potrebe uporabnikov, poznajo podatke, jih znajo vrednotiti, poznajo avtorske pravice ipd. bolje kot drugi strokovnjaki. Zato podjetja potrebujejo knjižničarjeve spretnosti pri oblikovanju portalov.

V popoldanskem delu smo poslušali predavanje Sigbjørna Holmseta (BIBSYS) in Ingrid Melve (UNITET) z naslovom *Distributed Access Control* (http://www.elag2004.no/papers/Holmslet.pdf). Prikazan je bil proces dostopa do virov brez omejitev in proces dostopa do virov, kjer je potrebna avtorizacija. Avtorja sta predstavila sistem BIBSYS in FEIDE (*Federated Electronic Identity for Education*), ki kontrolira dostop do elektronskih virov za uporabnike vseh univerz.

Zadnje predavanje je imel Johan Van Halm (*Johan Van Halm Information consultancy, Amersfoort*) z naslovom *WiFi Application in Libraries* (http://www.elag2004.no/papers/vanHalm.pdf).

Planiranih je bilo 10 delavnic, vendar je ena odpadla zaradi premalo prijavljenih kandidatov. Izpeljali so naslednje delavnice:

- Open linking
- ZING – Z39.50[3] international next generation
- Collection level metadata: needs and solutions
- Distributed access control
- Virtual reference desk
- Portals
- Archiving for digital resources
- The role of libraries in e-learning
- How to express MARC in XML

Na delavnici z naslovom *Virtual reference desk* smo bili prisotni (skupaj z vodjem delavnice Johanom Van Halmom) samo trije udeleženci seminarja ELAG 2004. Namen delavnice je bil obravnavati vprašanja, ki jih je v diskusijskem prispevku (*Workshop Discussion Paper*) izpostavil vodja delavnice.

Diskusijska vprašanja so bila povezana z osnovnim namenom online referenčnega servisa (ORS), ponudniki te storitve, tehnologijo, enostavnostjo uporabe, funkcionalnostjo, varnostjo in ceno. Referenčni knjižničarji imajo danes dostop do vrste različnih virov in njihova vloga se je v zadnjem desetletju močno spremenila.

Osnovni princip ORS je ponuditi kooperativni referenčni servis, ki bo omogočal uporabnikom postavljati vprašanja in ki bo omogočal knjižničarjem, da pošiljajo uporabnikom odgovore ali pa jim zagotavljajo pomoč na različne načine: preko e-pošte, klepeta, interaktivnega videa, videofona. Obstaja kar nekaj ponudnikov programske opreme, ki omogoča izvajanje te storitve:

- 24/7 Reference (www.247ref.org)
- Docutek Information Systems, Inc. (www.docutek.com)
- eLibrarian (www.elibrarian.com)
- QuestionPoint (www.oclc.org)
- Tut*o*r.c*o*m (www.tutor.com)

Glavni del delavnice je bil namenjen predstavitvi servisa v institucijah obeh udeleženk te delavnice. Medtem ko v nacionalni knjižnici na Norveškem šele razmišljajo o vključitvi servisa ORS in se še niso odločili glede ponudnika ali kakršne koli organizacijske oblike delovanja servisa (bodo pa servis zagotavljali le članom knjižnice), je vodjo delavnice zanimalo, kako imamo servis organiziran v IZUM-u. Predstavila sem naš online refrenčni servis Vprašaj knjižničarja in knjižnice, ki sodelujejo v njem, povedala, da smo se odločili za orodje QuestionPoint ter na kratko opisala IZUM in pravila delovanja servisa.

Naslednji seminar ELAG 2005 bo potekal v Ženevi.

## Opombe

1 W3C Resource Description Framework (RDF): http://www.w3.org/RDF/

2 W3C Web Ontology Working Group (OWL): http://www.w3.org/TR/owl-parsing

3 ZING-Z39.50 International: Next generation: http://www.loc.gov/z3950/agency/zing/zing-home.html

Apolonija Marolt Zupan